

GREEN CARE -TOIMINTA KESKI-POHJANMAALLA ESISELVITYS

Hankkeen tiedot:

Green Care -toiminta Keski-Pohjanmaalla esiselvitys, hankenro: 8639

Hallinnoija

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä / Keski-Pohjanmaan kulttuuriopisto
Opistontie 1
68300 KÄLVÄ

I Yhteenveto hankkeesta

Kyseessä on esiselvityshanke, jonka tavoitteena oli selvittää Keski-Pohjanmaan alueen elinkeinojen mahdollisuudet Green Care -toimintaan sekä Green Care -toiminnan asettamia edellytyksiä maatilan/vastaavan toimintaympäristölle. Rinnalla tarkoituksena oli selvittää hoiva-alan organisaatioiden tarpeita ja mahdollisuuksia hyödyntää ko. palveluja. Tavoitteena oli myös tutustua hoivamaatalouden syntysijoille ja kartoittaa Suomessa jo alalla toimivia maatiloja.

Green Care -toiminnalla tarkoitetaan maatalojen ja maaseudun resurssien – eläinten, kasvien, puutarhan, metsän, maiseman ja sosiaalisten toimintojen hyödyntämistä erilaisten asiakasryhmien henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistämiseksi (maaseutupolitiikka.fi). Green Care -toiminnalle ei ole toistaiseksi vakiintunutta suomenkielistä termiä. Green Care -toiminnasta käytetään erilaisia nimityksiä eri puolilla Eurooppaa ja käsitteiden sisällöt ovat myös erilaisia. Yleisesti käytetään mm. seuraavia nimityksiä: Farming for Health (FH), Social Farming, Care Farms.

Esiselvityshankkeen aikana perehdyttiin eri maiden green care toiminnan sisältöihin ja toimintaperiaatteisiin (vierailuja paikanpäällä Italia, Hollanti, Norja, Ruotsi). Muun muassa hollantilainen Green Care -toiminta painottuu maatiloille, jotka ovat laajentaneet yritystoimintaa erityisryhmien asiakkaiden osallistamiseksi esimerkiksi kuntouttavaan työ- ja viriketoimintaan. Hollantilaiset maatilan yrittäjät ovat koulutukseltaan maanviljelijöitä, eikä heillä ole välttämättä ammatillista taustaa sosiaali- ja terveydenhuollosta. Maanviljelijä tai tilalla oleva asiakas voi hankkia tarvittaessa terapiapalveluja ulkopuoliselta taholta. Näitä palveluja voidaan sopimuksenvaraisesti sitten toteuttaa tilan toimintaympäristössä. Esimerkiksi eläinavusteista terapiaa voidaan toteuttaa tilan toimintaympäristössä toiminta- tai fysioterapeutin tuottamana palveluna. Asiakkaat ohjautuvat palvelujen pariin esimerkiksi hoitokodeista, asumispalveluyksiköistä, laitoksista tai omaisten

GREEN CARE –TOIMINTA KESKI-POHJANMAALLA ESISELVITYS

ohjaamina suoraan kotoa. Toiminta on tyypillisimmillään päivätoimintaa Green Care -tilan ympäristössä.

Maissa, joissa Green Care toimintaa on kehitetty systemaattisesti vuosien ajan, on toimintaa ohjaamaan ja tukemaan perustettu valtakunnallisia/alueellisia osaamiskeskustoja. Muun muassa neuvonta- ja ohjauspalvelut rahoitetaan Norjassa valtion tukemana, Keski-Euroopassa tukea ko. palveluille antavat esimerkiksi alueelliset rahoittajat tai vaikkapa säätiöt. Palveluiden organisoitumisessa tukena ovat myös laatu järjestelmät/-suositukset, joiden pohjalta voidaan säädellä toimintaa halutulla tavalla. Keski-Euroopassa myös yliopistot ovat tunnistanee green care toiminnan vaikuttavuuden seurannan merkityksen, eli tutkimustoiminta aiheen ympärillä on aktiivista erityisesti Hollannissa, Belgiassa ja Saksassa. Keskeinen palvelujen rahoittaja useissa maissa on sairaus-/potilasvakuutukset, jotka osoittavat esimerkiksi osana kuntouttavaa toimintaa hoito- ja palvelusuunnitelmassa menetelmäksi green care palveluja tietyssä kontekstissa.

Suomessa GC toimintaa on organisoitu yhteiskunnallisesti ja maantieteellisesti selittävillä tekijöillä hieman toisella lailla. Tällä hetkellä voidaan todeta, että tyypillistä Suomessa on integroida GC-palveluita hoiva- tai kuntouttavien palvelujen yhteyteen. Esimerkkinä voidaan mainita esimerkiksi lastensuojeluyksiköt, joiden yhteydessä toteutetaan sosiaalipedagogista heivostoimintaa tai vaikkapa kehitysvammaisten/dementoituvien asumisyksikkö, jonka toimintaympäristössä on huomioitu luonnonläheisyys kuntouttavan työtoiminnan/viriketoiminnan toteutumiseksi. Koska Suomessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne/rahoitusmalli poikkeaa muista maista, olisi tulevaisuudessa viime vuosina käyttöön otettu palveluseteli tapa ohjata asiakkaita green care palvelujen pariin. Lisäksi nyt on jo yksittäisiä alueita, jossa muun muassa Kela on osallistunut asiakkaan kuntouttamisen kuluihin tarjoamalla asiakkaalle green care palveluita jossakin muodossaan.

Yhteenvetona eri käytänteisiin Suomessa ja muualla tutustumisen pohjalta voi todeta, että oleellista GC-toiminnassa on, että luonnonläheinen ympäristö ja perinteiset työmenetelmät tukevat mielekästä arkea. Asiakasryhmät voivat olla muun muassa dementoituvia, mielenterveyskuntoutujia, erityislapsia, liikuntarajoitteisia, kehitysvammaisia tai eri riippuvuuksista kuntoutuvia. Heti hankkeen alussa selvisi, että Green Care -toiminta on Suomessa vielä jäsentymätön ja varsin tuntematon. MTT on tehnyt aiheesta tutkimuksia ja osallistunut mm. kansainväliseen COST – hankkeeseen, joka on vienyt kansainvälisesti Green Care -toimintaa eteenpäin. Suomesta löytyy Green Care tiloja ja yrityksiä, mutta näiden yritysten määrää on lopulta mahdotonta sanoa, koska yrittäjät eivät välttämättä itsekään tunne Green Care -toimintaa kovin hyvin. Hankkeen aikana useampi yrittäjä onkin todennut saaneensa nyt toimintatavalleen nimen.

GREEN CARE –TOIMINTA KESKI-POHJANMAALLA ESISELVITYS

Monessakin suhteessa hanke aloitettiin oikeaan aikaan. Vuoden aikana Green Care -toimintaa on viety valtavasti eteenpäin useiden toimijoiden toimesta. Samalla vuoden aikana on käynnistynyt useita alueellisia Green Care -hankkeita. Toiminnan jäsentymättömyys ja tuntemattomuus vaikutti päätökseemme olla tekemättä tässä vaiheessa maatiloille kyselyä aiheen kiinnostavuudesta. Tärkeimmäksi toiminnaksi tässä vaiheessa nähtiin kansallisessa kehittäjäverkostossa mukana oleminen ja siten vaikuttaminen Green Care käsitteen määrittelyyn ja toiminnan eteenpäin viemiseen. Ajankohtaiseksi aiheen tekee myös käyttöön otettu palvelusetelijärjestelmä, joka luo mahdollisuuksia pysyväisluonteisen rahoituksen turvaamiselle palvelujen tuottamisessa. Lainsäädännöllisesti katsottuna GC palveluita voi tuki jo tällä hetkellä ostaa suoraan jo esimerkiksi asiakkaan itse maksamana tai osana esimerkiksi kuntoutuspalveluita. GC toiminnassa korostuu arjessa tukeminen, itseohjautuvuuden edistäminen ja elämänlaadun parantaminen.

- **Ohjausryhmän arvio hankkeen toteutuksesta ja tuloksista**

Hankkeen ohjausryhmän jäsenet pitivät toteutunutta esiselvityshanketta onnistuneena. Todettiin, että hankkeen tavoitteiden osalta painopiste muuttui jo alkuvaiheessa verkostojen luomiseen myös alueen ulkopuolella. Näin ollen oli perusteltua siirtää asetettu tavoite potentiaalisten tilojen kartoittamiseksi valmisteilla olevaan alueelliseen hankkeeseen. Esiselvityksen pohjalta ohjausryhmä totesi yksimielisesti tulosten osoittavan sen, että tarve alueelliselle kehittämishankkeelle on olemassa ja aluekehityksen näkökulmasta green care-aihepiiriä voidaan pitää yhtenä merkityksellisenä elinkeinon muotona tulevaisuudessa.

GREEN CARE –TOIMINTA KESKI-POHJANMAALLA ESISELVITYS

II Hankkeen tavoitteet ja tulokset

1. Green Care -toimintaan, toimintaympäristön edellytyksiin ja osaamisvaatimuksiin perehtyminen. Koko hankkeen ajan.

GC toiminnan edellytyksiin ja osaamivaateisiin perehdyttiin ensi sijaisesti vertaistyöskentelyn avulla. Vierailuja tehtiin niin kotimaassa yrityksiin/muihin palvelun tuottajiin kuin eri tahojen suosittelemana ulkomaan kohteisiin. Jokaisessa vierailukohteessa tutustuttiin toimintaympäristössä vaadittaviin muutostöihin, toiminnan organisoimiseen vaikuttaviin muihin tekijöihin sekä selvitettiin henkilöstön tiedolliset/taidolliset valmiudet toiminnan organisoimiselle.

Maatilan puitteiden osalta muutostyöt liittyivät ensi sijaisesti turvallisuustekijöihin, muun muassa esteetön näkyvyys työskentelyalueilla, käytetyn välineistön turvallisuus suhteessa käyttäjiin, esteettömät olosuhteet liikkumiselle sekä rajatut mahdollisuudet liikkua varsinaisen tila-alueen ulkopuolella. Lisäksi puitteita järjestäessä tulee huomioida muun muassa ajantasainen toimintaympäristön turvallisuussuunnitelma (sisältäen riskianalyysin), ruokahuollolliset tekijät (mm. hygienia) sekä sosiaaliset tilat, joissa kanssakäyminen muuten päivän aikana tapahtuu. Tieto-taidollisen osaamisen osalta on turvattava riittävät valmiudet kohdata tilalla olevat asiakasryhmät (taustatietoa esimerkiksi sairauksista, oireista, käyttäytymisestä) ja kyetä muun muassa noudattamaan muita hoito- ja palvelusuunnitelman edellyttämiä muita toimenpiteitä (vaikkapa lääkehoito, haavanhoito), jos niitä palvelujen ostaja edellytti. Itsestään selvänä asiakaspalvelutyössä voitaneen pitää myös muun muassa ensiavullisia taitoja.

2. Potentiaalisten yrittäjien kartoittaminen Keski-Pohjanmaan alueella. Koko hankkeen ajan.

Suomessa oli vuonna 2009 64 175 maatilaa ja 56 712 viljelijää. Keski-Pohjanmaalla tiloja on 2 590 ja n. 100 000 asukasta. Norjassa on tällä hetkellä n. 950 Green Care -tilaa, joka on noin 2,1 % kaikista tiloista, n. 4 % tiloista suunnittelee aloittavansa Green Care -toimintaa tilallaan. Norjan tilanteeseen verrattuna huomioiden tilojen määrä ja asukasluku pohja Suomessa olisi potentiaalia n. 1 300 Green Care -tilalle. Keski-Pohjanmaalla tämä tarkoittaisi n. 30 Green Care -palveluja tarjoavaa tilaa. Tässä vertailussa ei ole otettu huomioon

GREEN CARE –TOIMINTA KESKI-POHJANMAALLA ESISELVITYS

väestön ikärakennetta tai vammaisten tai erityistarpeisten asiakkaiden määrää. Oletuksena on, että tilanne vastaa Norjan tilannetta.

Varsinaista kyselyä maatilallisille tai sosiaali- ja terveyspalveluyrityksille ei tehty. Tiedottamisen kautta on saatu yhteydenottoja asiasta kiinnostuneilta tilallisilta, toiminta- ja fysioterapeuteilta sekä parilta hoitokodilta. Tällä hetkellä Keski-Pohjanmaalta löytyy n. 10 kpl sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja/tai ratsastusterapiaa tarjoavaa yritystä, 1 kpl Green Care – menetelmin kehitysvammaisten lomatoimintaa tarjoava yritys, satunnaisia hoitokoteja, joissa hyödynnetään eläimiä, kasveja tai luontoa (ei kuitenkaan terapiana tai tavoitteellisena kuntoutusmenelmänä).

3. Verkostoituminen alan toimijoiden kanssa Suomessa ja kansainvälisesti. Koko hankkeen ajan.

Hankkeen aikana olemme verkostoituneet Keski-Pohjanmaan alueella toimivien hyvinvointipalveluja kehittävien hankkeiden (muun muassa Kanto-hanke, Kampa-hanke, Hyvinvointia Framille) ja toimijoiden (muun muassa maakuntaliitto, yrityspalvelut, järjestöt, hyvinvointialan yrittäjiä) kanssa. Valtakunnallisesti olemme verkostoituneet Green Care -toimintaan liittyvien toimijoiden kanssa (muun muassa MTT, THL, MTK, Pro Agria, YTR Hyvinvointi teemaryhmä, Ruralia instituutti, Sininauhaliitto, Sitra; Maamerkit ohjelma).

Olemme olleet aktiivisesti mukana viemässä eteenpäin Green Care toimintaedellytyksiä valtakunnallisella tasolla, osallistuneet Green Care –toiminnan määrittelyyn, olleet mukana perustamassa Green Care Finland ry:tä sekä osallistuneet valtakunnallisesti Green Care –toiminnan edistämiseen erityisesti MMM:n ja STM:n tilaisuuksissa.

4. Infotilaisuuksien järjestäminen. Syksy 2009.

Kylässä ilta Himangalla
Kalajoen perusturva johtokunta
Kannuksen kehva-yhdistys
JYTA-seminaari Toholammilla
Infot erikseen pyydettyinä Oulaisten ammatti-insituutilla (Oulun eteläisen alueen toimijoiden pyynnöstä) sekä Ilmajoella (paikallisten toimijoiden pyynnöstä)

GREEN CARE –TOIMINTA KESKI-POHJANMAALLA ESISELVITYS

Lehtijuttuja viisi kappaletta (Keski-Pohjanmaa, Maaseudun tulevaisuus, Kokkolan sanomat, Kymppi-lehti)
Tv-juttu seminaarista (valtakunnan Yle1 uutiset ja Ylen aamutv)

Tiedottaminen alueen muille hyvinvointipalveluja koskeville hankkeille.
Keski-Pohjanmaan hyvinvointistrategian suunnitteluun osallistuminen (toimintalinja 4 ryhmässä aktiivinen osallisuus).

5. Ulkomaisiin toimijoihin verkottuminen. Koko hankkeen ajan.

Matka Hollantiin. Vierailuja eri kohteissa, perehdytään Green Care -toimintaan monipuolisesti. Hollannissa Green Care -toiminnalla on pitkät perinteet ja toiminta on organisoitua ja ohjattua kattojärjestön valvonnan avulla. Hollannissa on käytössä ko. toimintaa koskeva laatujärjestelmä. Syksyllä 2009. Toteutettu lokakuussa 2009, mukana 8 hlö, joista 6 hankkeen kustantamana. Matkaraportti liitteenä.

Matkat Italiaan ja Norjaan tutustumaan sekä Green Care -tiloihin että toiminnan organisointiin. Näissä maissa Green Care -toiminta on edennyt jo huomattavasti Suomea pidemmälle. Heidän toimintamallinsa Green Care -toiminnan järjestämiseksi on sovellettavissa myös Suomen olosuhteisiin. Siksi toiminnan organisointiin näissä maissa on tärkeää tutustua. Kevät 2010. Italian matka toteutunut maaliskuussa 2010 ja Norjan matka huhtikuussa 2010. Matkaraportit liitteenä.

6. Suomessa jo alalla toimiviin maataloihin tutustuminen. Keväällä 2010.

Tilavierailut: Cavesson Oy Vihti, Aspegrenin puutarha Pietarsaari, Koskelan lomatalo Kaustinen, SPHT Säteen taika Kokkola,

Sekä esittelyjen, esitteiden ja internetin kautta useisiin tiloihin tutustuminen.

7. Seminaari, jossa esitellään ko. esiselvityshankkeen tulokset ja johtopäätökset.

Toteutettiin Kälviällä valtakunnallinen seminaari huhtikuussa 2010. Osallistujia oli lähes 80 henkilöä. Ohjelma liitteenä.

Seminaaripäivien ohessa tutustuminen paikalliseen yritykseen Kaustisella sekä illalla työpaja, jossa valtakunnallisesta hankeverkostosta useita toimijoita oli paikalla. Tuotoksena työpajasta yhteisen, valtakunnallisen ideahaku-hankkeen valmistelu käynnistyi.

GREEN CARE –TOIMINTA KESKI-POHJANMAALLA ESISELVITYS

III Yhteistyökumppanit

Toteuttajakumppanit:

Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto, Kannus
Kokkolan Sosiaali- ja terveystieteiden opisto

Sidosryhmät:

MTK Keski-Pohjanmaa
Keski-Pohjanmaan maa- ja kotitalousnaiset Pro Agria
Koskelan lomatalo
Kaustisen seutukunta

Muut yhteistyökumppanit:

THL, Maaseutupolitiikan YTR Hyvinvointiteemaryhmä, tutkija Katja Ilmarinen
MTT, tutkijat Katriina Soini ja Anja Yli-Viikari
MTK, Kimmo Aalto
Pro Agria, Tarja Jutila
Toiskan perhekoti, yrittäjät Tiina Tuominen ja Keijo Viertoma
Alfa Partners Oy , toimitusjohtaja Jari Salmela
SPHT Säteen taika, Anu Huhta
Sitra, Maamerkit Ohjelma. Ohjelmajohtaja Jyri Arponen
Green Gare Finland ry. yhdistys
Cavesson Oy

GREEN CARE –TOIMINTA KESKI-POHJANMAALLA ESISELVITYS

IV Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Esiselvityshanke osoitti selvästi Green Care –toiminnan tarpeellisuuden ja mahdollisuudet sekä Keski-Pohjanmaan alueella että valtakunnallisesti. Toimialan kehittyminen vaatii aktiivista kehittämis-, tiedotus- ja koulutustyötä monella eri tasolla. Esityksenä jatkotoimenpiteiksi on kolme eritasoista jatkohanketta.

1. Alueellinen elinkeinojen kehittämishanke (Leader, alueiden välinen), jonka avain asioita on tiedottaminen, potentiaalisten mautilojen ja sosiaali- ja terveyspalveluja tarjoavien yritysten kartoittaminen sekä näiden yritysten neuvonta ja tukeminen Green Care toiminnan aloittamisvaiheessa
2. Valtakunnallinen elinkeinojen kehittämishanke, Mannersuomen maaseudun kehittämisrahasto, Hämeen ELY Idea-haku. Hakemus sisällä. MTT:n hallinnoima hanke, jossa Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä yhtenä kumppanina mukana. Avain asioina valtakunnallinen GC toimialan koordinointi ja tiedotus, alueellisten hankkeiden vuoropuhelun edistäminen, laadunhallinta toimialalla, osaamistarpeiden kartoittaminen ja koulutusväylien suunnittelu (yhteistyössä eri koulutuksen järjestäjien; toisen asteen, korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa). Hakemus hyväksyttävänä.
3. Kansainvälinen hanke; Suomi, Ruotsi ja Norja. Tavoitteena alaan liittyvän koulutus- ja neuvontatoiminnan kehittäminen ja pohjoismaisen mallin kehittäminen Green Care toimintaan.

Allekirjoitukset ja päiväys

Kokkola 17.1.2011

Mervi Huftula
rehtori

23.02.2011

GREEN CARE -TOIMINTA KESKI-POHJANMAALLA ESISELVITYS

Elina Tuikka
Projektipäällikkö
Keski-Pohjanmaan kulttuuriopisto
Opistontie 1
68300 KÄLVÄ
elina.tuikka@kpedu.fi
Gsm. +358 (0)40 808 5034

Tapaamiset ja tilaisuudet:

- 12.8.2009 Ohjausryhmän kokous, Kälviä
- 10.9.2009 Hyvinvointi Framille –hankkeen tilaisuus Kaustisella, GC esittely
- 14.9.2009 Rajapintaa työpaja, Oulainen, Hankkeen esittely
- 8.10.2009 Green Care työpaja MTT Jyväskylä
- 19.10.2009 Hyvinvointi foorumi Kokkola (K-P:n liitto), Hyvinvointi strategia työ
- 3.-6.11.2009 Tutustumismatka Hollantiin
- 12.11.2009 Neuvottelu ohjausryhmän puheenjohtajan kanssa
- 16.11.2009 YTR Hyvinvointiteemaryhmän GC työkokous Helsinki
- 17.11.2009 MTK Juha Ruippo, Helsinki
- 29.12.2009 Esa Erkkilä Rieska-Leader, hankkeiden yhteinen tilaisuus
- 14.1.2010 Ohjausryhmän kokous, Kaustinen
- 14.1.2010 Kylässä Himangalla –tilaisuus yhdessä parin muun hankkeen kanssa
- 15.1.2010 SEDU Seinäjoki, hankkeen esittely
- 21.1.2010 Green Care työpaja MTT Tampere
- 21.1.2010 Tapaaminen Katja Ilmarinen THL, Mervi Huttula ja Jarmo Matintalo, HKI
- 22.1.2010 Tapaaminen Minna Dammert Damico Oy, ruokapalveluiden järjestäminen GC -toiminnassa, Helsinki
- 26.1.2010 Ulkomaisen työvoiman rekrytointi -tilaisuus, Gateway hanke. (Peilaus GC).
- 27.1.2010 Tempus- työajanseuranta ohjelman koulutus ja käyttöönotto
- 1.-2.2.2010 Vihti Cavesson Oy Yrityskäynti Mervi Huttulan kanssa.
- 4.2.2010 Chydenius KAMPA-hanke A-L Matthies, M. Kattilakoski ja N. Rantamäki, neuvottelu hankkeiden yhteistyöstä.
- 16.2.2010 YTR Pienryhmäkokous MMM, Katja Ilmarinen, Helsinki
- 1.-4.3.2010 Milano, Italia, Cascina Nibai ja muu GC toimintaan tutustuminen
- 17.3.2010 Tapaaminen Katja Ilmarinen THL, Jyväskylä
- 18.3.2010 Neuvottelu SITRA Jyri Arponen, Mervi Huttula ja Jarmo Matintalo, Helsinki
- 30.3.2010 Kumppanuus seminaari Kokkola
- 7.-9.4.2010 Valtakunnallinen Green Care –seminaari Kälviä

GREEN CARE –TOIMINTA KESKI-POHJANMAALLA ESISELVITYS

- 11.-13.4.2010 Tutustumismatka Norjaan Trondheimiin
- 3.5.2010 Sirpa Nevasaari Kanto-hanke
- 19.5.2010 Voimametsä –päivä, Virpiniemi, Haukipudas
- 20.5.2010 Kannuksen alueen kehitysvamma yhdistyksen kokous, hankkeen esittely
- 25.5.2010 Rieska-Leader hanketukikoulutus, Ylivieska
- 28.5.2010 MTK, SITRA, THL, MTT, SLYV neuvottelu Helsinki
- 1.6.2010 Keski-Pohjanmaan liitto, Kauppi Virkkala
- 2.6.2010 Aspegrenin puutarha Pietarsaari
- 4.6.2010 KOSEK Jennie Elfving ja Piia Isosaari
- 10.6.2010 Kimmo Aalto MTK, Juha Rutanen Ruralia instituutti, Riihimäki
- 10.6.2010 Håkan Gyllbring, Rural Business Development Ltd, Luleå (Riihimäki)
- 11.6.2010 Hämeen ELY-keskuksen tiedotustilaisuus Idea haun jatkuon päässeille hankkeille.
- 15.6.2010 Green Care –palaveri, Seinäjoki, Sedu Aikuiskoulutus
- 16.6.2010 Ohjausryhmän kokous, Kannus
- 20.8.2010 Green Care –menetelmät osaksi palvelujärjestelmää, työkokous, Helsinki (STM)

Muuta:

Edellä mainittujen tapaamisten lisäksi hankkeen toteuttamiseen on liittynyt lukuisia sähköposti- ja puhelinkeskusteluja. Asioiden selvittämistä internetistä ja kirjallisuudesta sekä erilaisista julkaisuista.
